

UDK 811.163.6'282

Mihaela Koletnik

Pedagoška fakulteta v Mariboru

FONOLOŠKI OPIS VOLIČINSKEGA IN ČREŠNJEVSKEGA GOVORA¹

Voličinski govor spada k zahodnemu, črešnjevski pa k vzhodnemu slovenskogoriškemu narečju, širše k panonski narečni skupini. Slovenskogoriško narečje ne pozna tonemskih nasprotij, zahodno slovenskogoriško narečje tudi ne kolikostnega nasprotja, saj so se staro- in novoakutirani samoglasniki v nezadnjih in zadnjih ali edinih besednih zlogih podaljšali, zato se danes razlikujejo odrazi za te akutirane in stalno dolge samoglasnike. Soglasniški sistem slovenskogoriškega narečja se od knjižnega razlikuje le v posameznih razvojih.

The village dialect of Voličina belongs to the western, while the village dialect of Črešnjevi belongs to the eastern Slovenske Gorice dialect, and, in a broader sense, to the Pannonian dialectal group. The Slovenske Gorice dialect does not possess tonemic oppositions; moreover, the western Slovenske Gorice dialect does not possess quantitative oppositions, since vowels with old acute and neo-acute in non-final as well as in final and only syllables were lengthened and their reflexes therefore differ from the reflexes of the inherited long vowels. The consonantal system of the Slovenske Gorice dialect differs from the literary language only in individual developments.

0 Voličina in Črešnjevi sta točki v mreži za SLA. Oba govora spadata k slovenskogoriškemu narečju, širše pa k panonski narečni skupini. Slovenskogoriško narečje v panonsko narečno skupino vključujemo zaradi enakega razvoja stalno dolgega jata, stalno dolgega *o*, stalno dolgega *u*, stalno dolgega *ŕ* ter zaradi današnjih enakih odrazov za stalno dolgi nosni *ɛ*, stalno dolgi *ə* in stalno dolgi *e* (Zorko 1988/89: 170). Že raziskava severozahodnih slovenskogoriških govorov (Bregant 1995: 1–325) je pokazala, da moramo v okviru slovenskogoriškega narečja panonske narečne podstave razločevati zahodno slovenskogoriško narečje od vzhodnega.² V zahodnem slovenskogoriškem narečju, kamor uvrščamo voličinski govor,³ se je izgubilo kolikostno nasprotje med dolgimi eno- ali dvoglasniki kot nasledniki stalno dolgih in kratkimi samoglasniki kot nasledniki staro- in novoakutiranih samoglasnikov v nezadnjih in zadnjih ali edinih besednih zlogih,⁴ v vzhodnem slovenskogoriškem narečju, kamor uvrščamo črešnjevski govor,⁵ pa je kolikostno nasprotje ohranjeno.

¹ Članek je nekoliko prirejeno poglavje iz mojega doktorskega dela z naslovom *Slovenskogoriško narečje*, Ljubljana, 1999, mentorica red. prof. dr. Zinka Zorko.

² V magistrski nalogi sem obdelala severozahodne in srednje slovenskogoriške govore, da je bilo mogoče potegniti mejo med vzhodnimi in zahodnimi govori glede na daljšanje akutiranih samoglasnikov.

³ Voličinski govor je rodni govor jezikoslovca in slovničarja Antona Murka. Ta govor sem predstavila v referatu z naslovom *Govor pri Sv. Rupertu (Voličina) v Slovenskih goricah* na Mednarodnem simpoziju o Antonu Murku (Hoče pri Mariboru, 26.–28. 11. 1998). Prispevek, ki bo objavljen v Murkovem zborniku (ur. Marko Jesenšek), je v tisku.

⁴ Prim tudi Zorko (1994: 331); ista (1992: 44); ista (1993: 204).

⁵ Črešnjevski govor je rodni govor jezikoslovca in slovničarja Petra Dajnka. Prim. tudi Koletnik (1996/97: 73–80).

Slovenskogoriško narečje ne pozna tonemskega naglaševanja. Izvedena sta bila oba splošnoslovenska naglasna premika: (1) pomik z dolgega in kratkega cirkumflektiranega zloga: *zlâto* → *zlatô*; *òko* → *ôko* → *okô* ter (2) umik naglasa s končnega kratkega zloga na prednaglasno dolžino: *dūšà* → *dúša*. Izveden je umik naglasa s končnega kratkega zloga na prednaglasni kratki samoglasnik: *ženà* → *žèna*; *kosà* → *kòsa*; novo naglašeni samoglasnik se je v zahodnem slovenskogoriškem narečju podaljšal: *'žie:na*, *'ku:osa*, v vzhodnem pa je ostal kratek: *'žena*, *'kosa*. Umaknil se je tudi kratki naglas na prednaglasni polglasnik: *məglà* → *mə̀gla*; odraz zanj je dvoglasnik *ie*: v zahodnem (*'mie:gla*) in kratki široki *e* v vzhodnem slovenskogoriškem narečju (*'megla*).

Najmlajši so naglasni umiki tele vrste: (1) v posameznih besedah s cirkumflektiranega dolgega končnega, zlasti odprtega zloga: *'lexko*, *'sa:mo*, *'vüixa*; (2) s kratkega cirkumflektiranega zloga: *'advent*, *'bu:ogat*, *'pozna*, *p'rinas*, *'šü:rki*, *'záčne*. V vseh obravnavanih govorih se kaže težnja po posplošitvi naglasa na vse ali večino oblik iste besede: *'be:žžo*, *'be:žžala*, *'be:žžali*; *p'rosa*, *p'rosla*, *p'rosli*; *'zemj*, *'zemte*, *'zemta* (*vel.*).

Fonološki opis voličinskega govora (SLA 366)⁶

1 Inventar

1.1 Samoglasniki

1.1.1 Dolgi samoglasniki

<i>i:</i>	<i>ü:</i>	<i>u:</i>
<i>i:ĩ</i>	<i>ü:ĩ</i>	<i>u:ũ</i>
<i>i:ę</i>		<i>u:ø</i>
<i>e:</i>		<i>ø:</i>
<i>ie:/e:</i>		
<i>e:ĩ</i>	<i>o:ũ</i>	
	<i>å:</i>	
	<i>a:</i>	

Funkcijo dolgega naglašenege zložnika opravlja tudi /əɾ/.

1.1.2. Nenaglašeni kratki samoglasniki

<i>i</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>a</i>	

Funkcijo nenaglašenege zložnika opravlja tudi /əɾ/, /ɲ/, /ŋ/.

⁶ Fonološka opisa obeh govorov sta izdelana po vzoru *Fonološki opisi ...*, Sarajevo, 1981.

1.2 Soglasniki

1.2.1 Zvočniki

v			m
	l	r	n
j			ŋ

/v/, ki se premenjuje z nezvočnikom f, lahko prištevamo med zvočnike, ker pred njim lahko nastopajo zveneči in nezveneči nezvočniki.

/v/ ima varianto [ʋ] samo za samoglasnikom v redkih posameznih besedah: 'a:ʋto, 'ra:ʋno.

Dvoglasniški j se pojavlja samo v dvoglasniku /e:i/ : m'le:iiko, z've:ižda.

1.2.2 Nezvočniki

p	b	f
t	d	
c	s	z
č	š	ž
k	g	x

1.3 Prozodija

Govor ne pozna tonemske intonacije.

Naglas ni vezan na določeno mesto v besedi.

Kolikostnih opozicij ni. Naglašeni samoglasniki so samo dolgi, nenaglašeni kratki.

Iz povedanega sledi, da inventar prozodemov vsebuje le naglašene (ˈV:) in nenaglašene samoglasnike (V).

2 Distribucija

2.1 Samoglasniki

2.1.1 Dolgi samoglasniki

Dolgi samoglasniki nastopajo le pod naglasom.

/ɔ:/ je razmeroma redek samoglasnik. Pojavlja se v prevzetih in knjižnih besedah: b'ɔ:nt, no'çɔ:j.

V skupini ʋmi:, ʋbi: se namesto /i:/ pojavlja [u:] : 'mu:jti, 'mu:jen 'umiti', 'bu:jti, 'bu:jen 'ubiti'.

/ü:i ü:/ v vzglasju ne nastopata; dobita protetični v : 'vü:iš, 'vü:ste.

/e:/ se govori v nekaterih redkih položajih na mestu fonema /ie:/ : 'pe:sji, 'se:je, 'ne:so, t're:tji.

V položaju pred /j/ se /e:i/ ne pojavlja; zanj se govori [e:] : 've:ja.

V položaju pred /n j/ se /u:ɔ/ govori kot [u:] : 'gu:nin, 'ku:nec, 'ku:ji.

Namesto /o:ʋ/ se v položaju pred /j/ govori [u:ɔ] : g'nu:oj, 'lu:oj.

V položaju pred /m n/ se na mestu /i:e/ lahko govori [i:] : x'ri:n, 'si:men.

V položaju pred /r/ se /ɛ:/ govori kot [i:] : 'ci:rkva.
 Na mestu fonema /ɛ:/ se redko govori [e:] : ve'če:r.
 Za /ü:/ pred -u ← -l se govori [i:] : 'gu:or o'bi:u 'obul'.

2.1.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

/ər/, /l/, /ŋ/ ne nastopajo ob samoglasnikih.

V nenaglašenem položaju nastopi /i/ namesto /u/ : lid'jɛ:, 'ku:ožix, včasih tudi za /e ← ě/ : 'u:orix.

Namesto /e ← ě/ včasih nastopi /a/ : 'vi:dati, 'vi:ɛdati.

Fonem /u/ je redek. Govori se v knjižnih in prevzetih besedah: xu'di:č, 'kü:rbus. Če nastopa kot predpona, se zanj govori [f] : f'k'ra:la, f'tərgali. V položaju pred /b m/ se vzglasni /u/ izgublja : 'bo:ugi, m're:iti.

V nenaglašenem položaju redko nastopi /o/ namesto /u/ : lo'pi:na, 'xa:ntox.

V vzglasju pred /r/, ko je naglašen naslednji zlog, se govori /ə/ : ər'di:ėči, ər'ja:vi.

Kot ozek fonem se nenaglašeni e pojavlja samo v brezglasnicah če, že. Zaradi svoje ožine je že začel prehajati v i.

2.2 Soglasniki

2.2.1 Zvočniki

Za /v/ se v položaju pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki govori [v] : 'vɛ:s, o'ta:va, t'ra:vnik.

Zvočniki ostajajo zveneči v vseh položajih, le /v/ se asimilira sledečemu nezvnečemu nezvočniku in da /f/.

Zvočnik /v/ ne nastopa v izglasju in pred nezvnečimi soglasniki, ampak se tam menjava s /f/ : bez'ga:fka, f'cu:oto, 'mərtef.

V izglasju se v večini primerov (redno v končnicah) za /m/ govori [n] : g'lɛ:dan, 'di:n, s 'si:inon.

V položaju za /m/ se /n/ ne pojavlja; zanj se govori [l] : 'gü:m̩la.

Za /l/ se redko pojavlja /u/ v položaju za samoglasnikom in pred premorom: 'da:u, ka'di:u, za /v/ pa v položaju za samoglasnikom in pred soglasnikom v redkih posameznih besedah: 'a:uto, 'ra:uno.

V položaju pred /z s/ se je vzglasni /v/ izgubil : 'zɛ:ti, 'sa:ki.

2.2.2 Nezvočniki

V položaju pred /t/ se je vzglasni /p/ izgubil : 'ti:č.

V položaju pred /n/ se /d/ ne pojavlja; namesto njega se govori [g] : g'nie:s, g'na:r.

V položaju pred /l/ se za /t/ govori [k] : k'la:či, za /d/ pa [g] : g'le:itva.

V položaju pred /j/ se za /z/ govori [ž] : ž 'ji:ve, ž 'jo:u.

V položaju pred /č/ se za /x/ lahko govori [š] : š'čɛ:rka; /x/ se že tudi izgublja: 'čɛ:rka.

V položaju pred /c n/ se izgublja /t/ : *m'la:ci, 'kərsni*.
 Za /s/ v skupini sk- se govori [š] : *šk'ri:ja, š'ku:orja*.
 Po zvonečnosti se nezvočniki prilagajajo sledečemu nezvočniku.
 Zveneči nezvočniki ne nastopajo v izglasju, ampak imajo tam svoje nezveneče pare.

2.3 Prozodija

Naglas je možen na katerem koli zlogu besede.

Dolgi samoglasniki so le naglašeni.

3 Izvor

3.1 Samoglasniki

3.1.1 Dolgi samoglasniki

- i: ← naglašeni i v nezadnjem besednem zlogu: *'xi:ša, 'li:pa, li'si:ca*;
 ← naglašeni i v zadnjem besednem zlogu: *'di:n, 'mi:š, 'ri:t*;
 ← u: pred istozložnim -u ← -l : *'gu:or o'bi:u*;
 ← redko naglašeni ě v položaju pred n in m : *x'ri:n, 'si:men*;
 ← v prevzetih besedah: *'ci:gl, g'li:t*;
 ← v imenih: *Tro'ji:ca, Vo'li:čina*;
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni i : *p'ri:vas, 'vi:ski*.
- ü: ← naglašeni u v nezadnjem besednem zlogu: *'bü:kva, 'kü:ra*;
 ← naglašeni u v zadnjem besednem zlogu: *k'rü:x, 'kü:p, 'tü:*;
 ← naglašeni u v položaju za vzglasnim v : *'vü:jec*;
 ← v prevzetih besedah: *g'rü:nt, t'rü:ga*;
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni u : *s'tü:denec, 'vü:xa*.
- u: ← naglašeni ų v nezadnjem besednem zlogu: *'vu:na, 'žu:na*;
 ← naglašeni ų v zadnjem besednem zlogu: *'pu:n*;
 ← prednaglasni ų po umiku naglasa s končnega kratkega zloga nanj: *'bu:xa*;
 ← naglašeni o v položaju pred nosnim soglasnikom: *'gu:nin, 'ku:nec, 'ku:ji*;
 ← i: v skupini ųmi:, ųbi: : *'mu:jti, 'bu:jti*;
 ← o: v položaju pred j : *g'nu:j, 'lu:j*;
 ← v prevzetih besedah : *'cu:k, 'šu:xi*;
 ← v redkih knjižnih besedah: *b'ru:narica, 'ru:m*;
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni u : *'pu:jen* ← po njem.
- i:ĭ ← i: : *'i:ĭvje, 'si:ĭn, t'ri:ĭ*.
- ü:ĭ ← u: : *g 'rü:ĭška, k 'lü:ĭč, 'lü:ĭč*.
- u:ų ← ų: : *'du:ųk, 'su:ųnce, 'vu:ųk*.

- i:ɛ ← naglašeni ě v nezadnjem besednem zlogu: 'mi:ɛsto, 'ri:ɛpa,
sm'ri:ɛ:ka;
← naglašeni ě v zadnjem besednem zlogu: 'di:ɛt;
← v prevzetih besedah: 'ki:ɛtna, 'li:ɛder
- u:ɔ ← naglašeni ɔ : 'gu:ɔba, 'ku:ɔča, 'tu:ɔča;
← ɔ po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil ɔ še dolg: 'mu:ɔški, 'tu:ɔžba;
← naglašeni o v nezadnjem besednem zlogu: 'nu:ɔsin, š'ku:ɔda, 'u:ɔsŋ;
← naglašeni o v zadnjem besednem zlogu: k'ru:ɔp, 'nu:ɔš, 'pu:ɔt;
← prednaglasni o, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: 'gu:ɔra, 'ku:ɔtŋ, 'ku:ɔza;
← o: v položaju pred r : 'mu:ɔrje;
← v prevzetih besedah: k'nu:ɔf, 'ku:ɔrp;
← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni o : 'bu:ɔgat, 'pu:ɔtplat.
- ɛ: ← e : 'lɛ:t, 'pɛ:č, je'sɛ:n;
← ɛ : de've:t, i'mɛ:, g'lɛ:dan;
← ə : 'dɛ:n, 'lɛ:n, 'vɛ:s;
← ě: v položaju pred j : 'vɛ:ja;
← naglašeni ě pred r : 'mɛ:ra, 'vɛ:ra;
← redko naglašeni ə v nezadnjem besednem zlogu: 'pɛ:sji, 'sɛ:je;
← redko naglašeni e v nezadnjem besednem zlogu: 'nɛ:so, t're:tji;
← zgodaj podaljšani naglašeni e : 'sɛ:ster, 'žɛ:n (rod. mn);
← v prevzetih besedah: 'jɛ:nka, 'vɛ:lp.
- ɔ: ← v prevzetih besedah: b'lɔ:nt, 'fɔ:lgati;
← v knjižnih besedah: no'cɔ:j, ta'kɔ:j.
- ie:/e: ← naglašeni ɛ v nezadnjem besednem zlogu: 'die:tela, s'rie:ča;
← naglašeni ɛ v zadnjem besednem zlogu: 'vie:č, 'zie:t;
← ɛ po zapoznelem umiku naglasa s končnega kratkega zloga, če se naglas ni umaknil, ko je bil ɛ še dolg: g'rie:da, 'jie:čmen, 'jie:zik;
← naglašeni e v nezadnjem besednem zlogu: 'mie:len, 'sie:dŋ, 'zie:lje;
← naglašeni e v zadnjem besednem zlogu: k'mie:t;
← prednaglasni e, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: 'mie:tla, 'nie:se, 'žie:na;
← naglašeni ə v nezadnjem besednem zlogu: 'gie:nen, 'mie:ša, s'nie:xa;
← naglašeni ə v zadnjem besednem zlogu: 'die:š, 'pie:s;
← prednaglasni ə, ki je prišel pod naglas po umiku naglasa s končnega kratkega zloga: 'die:ska, 'mie:gla, 'tie:ma;
← redko e: pred r : ve'če:r;
← v prevzetih besedah: c'vie:k, p'rie:ša;
← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni e : 'čie:tɛrtek, p'rie:več.

- e:ĩ ← ě : *b're:ĩk, c've:ĩt, 'pe:ĩsek, s've:ĩča, z've:ĩzda.*
- o:ũ ← o : *'mo:ũst, 'no:ũs, 'o:ũs, 'vo:ũs;*
 ← ɔ : *'go:ũbec, k'lo:ũp, 'mo:ũš, že'lo:ũdec;*
 ← zgodaj podaljšani naglašeni o : *'ko:ũža; 'ko:ũs, 'o:ũs* (rod. mn.);
 ← v prevzetih besedah: *'fo:ũter, pla'fo:ũn.*
- å: ← a : in nagl. a v posameznih besedah: *st'rå:x; s'lå:ma.*
- a: ← a : *d'va:, k'la:s, k'ra:l, t'ra:va;*
 ← naglašeni a v nezadnjem besednem zlogu: *d'la:ka, k'ra:va, 'ma:ti;*
 ← naglašeni a v zadnjem besednem zlogu: *b'ra:t, 'ta:n, 'va:n;*
 ← v prevzetih besedah: *'fa:rba, 'ša:ltati;*
 ← v imenih: *F'ra:nci, Voli'ča:ni;*
 ← po mlajšem naglasnem umiku naglašeni a : *'a:dvent, 'za:čnen;*
 ← izjemoma ə : *'ča:st, 'la:š.*
- ər ← r̥ : in naglašeni r̥ : *'bərʃ, 'gərča.*

3.1.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

3.1.2.1 Prednaglasni samoglasniki

- i ← i : *ci'ga:n, zi'da:r;*
 ← u : *ki 'pü:vlen, si 'ši:ti.*
- u ← v redkih knjižnih besedah: *dru'ži:na, xu'di:č;*
 ← ɥ̥ : *gu'či:ĩmo.*
- e ← e : *be'se:ĩda, ve'se:la;*
 ← ɛ̥ : *me'so:ũ, pre'di:ĩvo;*
 ← ě : *se'di:eti, tes'to:ũ.*
- o ← o : *o'ta:va, ko'va:č;*
 ← ɔ̥ : *glo'bu:ɔki, klo'pi:ĩ;*
 ← u v redkih knjižnih besedah: *lo'pi:na, opo'ra:bla.*
- a ← a : *brada'vi:ca, dva'na:jst;*
 ← v prevzetih besedah: *pla'fo:ũn.*
- ər ← r̥ : *ər'ja:va, kər'vi:ĩ;*
 ← ru : *dər'go:ũč;*
 ← ob onemitvi istozložnega i : *pər'nie:sla, pər've:zana.*

3.1.2.2 Ponaglasni samoglasniki

- i ← i : *'xu:ɔdin, 'li:ɛšnik;*
 ← u : *'ku:ɔžix, 'pa:zdixe;*
 ← u v daj., mest. ed. m., s. sp. : *k/pər b'ra:ti, k/pər te'lie:ti;*
 ← včasih ě : *'u:ɔrix;*
 ← v prevzetih besedah: *'lü:mpiči.*
- u ← ɥ̥ : *'ja:buke;*

- ← v prevzetih besedah: 'a:bux.
- e ← e : 'mu:ɔrje, 'pie:če;
 ← ɛ : 'žie:ne (im. mn.), 'pa:met;
 ← ə : 'za:vec, 'pe:tek;
 ← včasih ɛ : č'lu:ɔvek;
 ← aj v velelniku: z'me:iše, po'ča:kete;
 ← v prevzetih besedah: š'tü:nfe.
- o ← o : m'le:iko, 'vi:no;
 ← ɔ : 'mi:zo (tož., or. ed.), 'žie:lot;
 ← u : 'xa:ntox;
 ← -il, -ěl, -al, -əl : p'ru:ɔso, 'vi:ɛdo, k'lie:po, 're:ko;
 ← v prevzetih besedah: 'fa:rof, 'pu:nčoxi.
- a ← a : ne'di:ɛla, 'ža:gati;
 ← včasih ɛ̃ : 'vi:dati, 'vi:ɛdati;
 ← v prevzetih besedah: g'rü:ntar, š'ta:la.
- ər ← ri : 'vie:vərca.
- l̩ ← zaradi upada samoglasnika ob l : 'ki:słca, 'ku:otł.
- ŋ ← zaradi upada samoglasnika ob n : 'no:ɥsŋca, s'vi:ɛčŋca.

3.2 Soglasniki

3.2.1 Zvočniki

Zvočniki /j l r m n/ so nastali iz enakih izhodiščnih splošnoslovenskih glasov (Logar 1981: 32), poleg tega pa še:

- v ← w pred in med samoglasniki ter pred zvenečimi soglasniki: 'vu:ɔda, o'ta:va, t'ra:vnik;
 ← w v redkih posameznih besedah: 'a:ɥto, 'ra:ɥno;
 ← kot proteza pred /u: u/ : 'vü:iš, 'vü:ste;
 ← -ł za samoglasnikom in pred premorom: 'da:ɥ, ka'di:ɥ.
- j ← drugotni j v položaju pred /d š s g z/ : 'xu:jda, 'na:jšo, 'u:ojstro, 'u:ojgŋ, 'vü:jzda;
 ← redko r : 'fa:jmošter.
- l ← n v položaju za m : 'gü:m̩la;
 ← l' : k'lü:ič, p'lü:iče;
 ← primarna skupina tl, dl : 'ši:la, 'vi:le.
- n ← n' razen na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: 'ku:ɔstan, 'lü:ična;
 ← -m v večini primerov (redno v končnicah) : g'le:dan, s'si:iŋon, 'di:n;
 ← redko r : 'ma:ntrati.
- ŋ ← n' na začetku besede in v položaju med dvema samoglasnikoma: 'ji:va, ž'jo:ɥ, b'la:ja, o'ka:paže.

3.2.2 Nezvočniki

Nezvočniki so se razvili iz enakih glasov v izhodiščnem splošnoslovenskem sistemu, poleg tega pa še:

- f ← w pred nezvenečimi nezvočniki in na koncu besede: *f'če:ra, p'ra:f;*
 ← nenaglašeni vzglasni u : *fk'ra:li, f'sie:xne;*
 ← začetni pf- v starejših izposojenkah: *'fa:jmošter, 'fa:rof;*
 ← v mlajših prevzetih besedah: *'fa:rba, k'nu:of.*
- š ← skupina šč : *k'le:iše, 'pi:išek;*
 ← s v skupini sk- : *šk'ri:ja, š'ku:orja;*
 ← x v položaju pred š : *š'če:rka.*
- ž ← z v položaju pred j : *ž'jo:u, ž'ji:ve.*
- k ← t v položaju pred l : *k'la:či.*
- g ← d v položaju pred n : *g'nie:s, g'na:r;*
 ← d v položaju pred l : *g'le:jtva.*

Zveneči nezvočniki so nastali tudi iz nezvenečih po asimilaciji na sledeče zveneče nezvočnike, nezveneči pa iz zvenečih z ustrezno asimilacijo na sledeče nezveneče in v izglasju.

3.3 Prozodija

Naglasno mesto je kot v izhodiščnem sistemu z naslednjimi razlikami: naglašeni so zlogi, ki so bili pred naglašeni kratkimi zadnjimi zlogi: *'žie:na, 'ku:osa, 'mie:gla.*

Kolikostne opozicije so bile odpravljene, saj so se samoglasniki, ki so bili kratki naglašeni, podaljšali. Vsi naglašeni samoglasniki so dolgi.

- 'V: ← naglašeni V;
- ← naglašeni V (novoakutirani, skrajšani staroakutirani);
- ← sekundarno naglašeni e o ə.

3.4 Izguba glasov

3.4.1 Moderni samoglasniški upad ni močen.

Samoglasniki i, ě in ə se najpogosteje izgube v nenaglašenem položaju ob zvočnikih: *b'lo:u, gi'ba:nce; 've:idla; 'tie:dŋ, 'ku:otŋ.*

Pogosto se izgublja le nenaglašeno velelniško obrazilo v mn., dv.: *za'kü:rte, s'pie:čta.*

Pri glagolu se je začel izgubljeti prvotni nenaglašeni i v nedoločniškem obrazilu: *'ji:est, ob'ra:čat.*

Do izgube fonemov prihaja še v posameznih redkih primerih: *'ma:mo 'imamo', z'lo:u, 'ka:k, 'ta:k.*

3.4.2. Izguba soglasnikov je posamični pojav.

Vzglasni /v/ se izgublja v položaju pred /z s/ : *'zε:ti, 'sa:ki*, vzglasni /t/ pred /x k/ : *'xu:or, 'ka:uci*, vzglasni /p/ pred /t/ : *'ti:č.*

V položaju pred /n c/ se izgublja /t/ : 'kərsni, m'la:ci.

Zaradi morfološkega izenačevanja se odpravlja /j/ v fleksijskih oblikah pri samostalnikih na -r, -rja : ol'ta:ra, 'ro:ɥmara.

3.5 Premet

Premet vzglasnega u v položaju pred m in b: 'mu:jti, 'mu:jen, 'bu:jti, 'bu:jen.

Fonološki opis črešnjevskega govora (SLA 368)

1 Inventar

1.1 Samoglasniki

1.1.1 Dolgi samoglasniki

<i>i:</i>	<i>ii:</i>	<i>u:</i>
<i>e:</i>		<i>o:</i>
<i>e:ĩ</i>	<i>o:ɥ</i>	
	<i>a:</i>	

Funkcijo dolgega naglašenega zložnika opravlja tudi /ɥ/.

1.1.2 Kratki samoglasniki

1.1.2.1 Naglašeni kratki samoglasniki

<i>i</i>	<i>ii</i>	<i>u</i>
<i>e</i>		<i>o</i>
<i>e</i>		
	<i>á</i>	

Funkcijo kratkega naglašenega zložnika opravlja tudi /ɥ/.

1.1.2.2 Nenaglašeni kratki samoglasniki

<i>i/ĩ</i>	<i>u</i>
<i>e</i>	<i>o</i>
<i>a</i>	

Funkcijo nenaglašenega zložnika opravljajo tudi /ɥ/, /ɥ/, /ɥ/.
/j/ se govori samo v izglasju.

1.2 Soglasniki

1.2.1 Zvočniki

<i>v</i>	<i>m</i>
<i>l</i>	<i>r</i>
<i>n</i>	<i>ñ</i>
<i>j</i>	

V položaju pred pred /c n/ se izgublja /t/ : *m'la:ci*, *'lü:šna*.

Zaradi morfološkega izenačevanja se odpravlja /j/ v fleksijskih oblikah pri samostalnikih na -r, -rja : *xek'ta:ra*, *'šo:ulara*.

3.5 Premet

Premet vzglasnega u v položaju pred m in b : *'mu:jtj*, *'mu:jen*, *'bu:jtj*, *'bu:jen*.

NAVEDENKE

- Mihaela BREGANT, 1995: *Severozahodni slovenskogoriški govori*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Mihaela KOLETNIK, 1996/97: Glasoslovna in oblikoslovna podoba črešnjevskega govora. *JiS XLII/2–3*. 73–80.
- Tine LOGAR, 1981: Izhodiščni splošno-slovenski fonološki sistem. *Fonološki opisi ...* Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. 31–33.
- Zinka ZORKO, 1993: Daljšanje akuta v severovzhodnih slovenskih narečjih. *SR XLI/1*. 193–207.
- – 1992: Mariborski pogovorni jezik na stičišču treh narečnih baz. XXVIII. *SSJLK*. 43–55.
- – 1988/89: Narečna podoba mariborskega predmestja. *JiS XXXIV/7–8*. 170–178.
- – 1994: Samoglasniški sestavi v slovenskih narečnih bazah. XXX. *SSJLK*. 325–335.

LITERATURA

- P. IVIĆ, (ur.), 1981: *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- T. LOGAR, J. RIGLER, 1990: *Karta slovenskih narečij*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- F. RAMOVŠ, 1924: *HG II, Konzonantizem*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- – 1935: *HG VII, Dialekti*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- – 1936: *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*. Ljubljana: Akademsko založba.
- – 1950: Relativna kronologija slovenskih akcentskih pojavov. *SR III/1–2*. 16–23.
- J. RIGLER, 1977: K problematiki daljšanj starega akuta. *SR* (kongresna številka). 83–99.
- – 1986: *Razprave o slovenskem jeziku*. Ljubljana: Slovenska Matica.
- J. TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- – 1988: Tvorbeni model slovenskega knjižnega naglasa. *SR XXXVI/2*. 133–179.
- – 1963: Zamenjava tonemske opozicije s kvantitetno v moščanskem govoru brežiškega Posavja. *SR XIV/2*. 206–209.
- Z. Zorko, 1998: *Haloško narečje in druge dialektološke študije*. Maribor: Slavistično društvo Maribor.

SUMMARY

The village dialect of Voličina belongs to the western, while the village dialect of Črešnjevci belongs to the eastern Slovenske Gorice dialect, and, in a broader sense, to the Pannonian dialectal group. The Slovenske Gorice dialect does not possess tonemic oppositions; moreover, the western Slovenske Gorice dialect does not possess quantitative oppositions, since vowels with old acute and neo-acute in the non-final as well as in the final and only syllables were lengthened and their reflexes therefore differ from the reflexes of the inherited long vowels. The Voličina accented vowel system includes: *i*:, *ü*:, *u*:, *i:*, *ü:*, *u:*.

i:ē, u:ō, e:, o:, ie:/e:, e:i, o:ū, â:, a: and *ər*. The dialect retained only quantitative oppositions, but established a new one, i.e., monophthongs vs. diphthongs. The Črešnjevcí vowel system agrees with the Prekmurje vowel system. The system of long accented vowels includes: *i:, ü:, u:, ē:, o:, e:i, o:ū, a:* and *r*. The system of short accented vowels includes: *i, ü, u, ē, o, e, â* and *r*. Short vowels in the Slovenske Gorice dialect are the result of old- and neo-acute vowels in non-final and final or only syllables. Vowel reduction in the Slovenske Gorice dialect is not strong; it most often occurs next to the sonorants.

Consonantal system includes the sonorants *l, m, r, n, j, ĵ, x, v* with the variant *ɥ*, and obstruents *p, t, k, s, š, b, d, g, z, ž, č, f, c, x*. Only individual developments differ from the literary system: *l' > l; -m > -n; n' > n/ĵ; v* is [v], but preceding a voiceless obstruent and in a word-final position it is *ff'*; the consonantal clusters *črě-* and *žrě-*; »rinezem«; *dn > gn; tl, dl > kl, gl; šč > š*.

